

XONADON O'GRILIGI JINOYATLARINI FOSH ETISH TAKTIKASI

Raximov Abduqahhor Vohidovich

IIV Akademiyasi 3-bosqich kursanti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11095702>

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada xonadon o'g'riligining sodir etish mexanizmi, tarbiyaviy chorlar, ushbu jinoyatni qanday fosh etish taktikasi haqida so'z boradi. Maqolada milliy qonunchilik hamda yurtimizda sodir bo'lgan jinoyatlar taxlili bo'yicha shaxsiy izlanish natijasida shaxsiy fikrlar o'rin olgan.

KALIT SO'ZLAR: xonadon, gumonlanuvchi, jabrlanuvchi, usul, mexanizm, psixologiya, targ'ibot, jamoatchilik, yondashuv, hamkorlik.

ABSTRACT: This article talks about the mechanism of committing house theft, educational measures, and the tactics of how to expose this crime. The article contains personal opinions as a result of personal research on the analysis of national legislation and crimes committed in our country.

KEY WORDS: household, suspect, victim, method, mechanism, psychology, propaganda, community, approach, cooperation.

АННОТАЦИЯ: В данной статье говорится о механизме совершения квартирных краж, воспитательных мерах, а также о тактике раскрытия этого преступления. В статье изложены личные мнения, полученные в результате личного исследования по анализу национального законодательства и преступлений, совершаемых в нашей стране.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: домохозяйство, подозреваемый, потерпевший, метод, механизм, психология, пропаганда, сообщество, подход, сотрудничество.

Xonadon o'griligi – fuqorolarning konstitutsiyaviy¹ huquqlarini poymon qiluvchi jinoyat bo'lib, o'g'rilar odatda topgan mablag'larini yoshlarning narkotik vositalar, moliyalik maqsadlar uchun zararli moddalarni (alkogol, narkotiklar, noqonuniy mahsulotlari kabi) qabul qilishga undaydi. Topgan noqonuniy mablag'larini faqat o'zining gayri-ijtimoiy harakatlariga sarflaydi. Bu, jismoniy, ma'nviy va ijtimoiy salomatlik uchun katta tahdid yaratadi. Xonadon o'griligi jismoniy va ma'nviy jihatdan ajralib turadi va insonning o'z hayoti, ijtimoiy aloqalari va ish faoliyati ustida duch kuchli ta'sir ko'rsatadi. Bu jarayonning ta'siri asosan insonning jismoniy va ma'naviy tarbiyasiga, maqsadlari va uning o'z-o'zini ifodalash uslubiga, odoq-ahloqiga, ish bilan shug'ullanishiga va boshqa omillarga bog'liqdir.

Xonadon o'griligi, jamiyat uchun ko'p muammolar yaratadi, fuqorolarning davlat va jamiyatga ishonchi susayadi, Yaqin orad aham yurtimizda yuz bergan ayrim hodislar bunga yaqqol misoldir. Shu sababli, xonadon o'griligi qayta qurish va unga qarshi kurashish uchun katta muammo sifatida qaraladi. 2017 yilning 29 mart kuni taxminan soat 09:00 da, noma'lum shaxs o'zganing mol-mulkini yashirin ravishda talon-toroj qilish maqsadida, Sergeli tumanida joylashgan D.Yning xonadoni kirish eshigi qulfiga kalit tanlash yo'li bilan, g'ayriqonuniy ravishda kirib, 3.133.830 so'mlik mol-mulkini o'g'irlangan edi. Mazkur holat yuzasidan Sergeli tumani IIB huzuridagi Tergov bo'limi tomonidan O'zbekiston Respublikasi ²JKning 169-moddasi 2-qismi "g" bandi (o'g'irlik, ya'ni o'zganing mol-mulkini yashirin ravishda uy-joyiga g'ayriqonuniy ravishda kirib, talon-toroj qilish) alomatlar bilan jinoyat ishlari qo'zg'atilgan edi. Toshkent shahar IIBB xodimlari tomonidan olib borilgan tergov-tezkor tadbirlari natijasida, mazkur jinoyat S.V.Z va A.V.B.lar tomonidan sodir etganligi aniqlanib, ulardan turli

xil kalitlar to'plami va qo'lqoplar daliliy ashyo sifatida olingan. Ayblanuvchilar bilan muloqot qilish davomida psixologlar ushbu jinoyatga sabab va sharoitlarni o'rganganida ular viktimlik darajasi yuqori keksa yoshdagilar hamda o'zining mol-mulkini ko'z-ko'z qiladigan odamlar toifasi o'lja sifatida qaralishi hamda xonadon o'g'rilikda asosan kalit tanlash, qulf buzish hamda to'siq oshish usulidan foydalanishi hisobiga yuz bermoqda.

Xonadon o'griligi jinoyatlarni fosh etish uchun bir nechta takliflar mavjud:

1. Edukatsiya: Xonadon o'griligi va uning zararlari haqida jamoatchilikni ma'lum etish uchun davlat va mahalliy hukumatlar tomonidan ta'limiy dasturlar va tanlovlar *o'tkazilishi kerak. Ma'lumotlar tarqatish, seminarlar va maqolalar orqali viktimlik* darajasi yuqori shaxslar bilan alohida maxsus profilaktik tadbirlarni amalga oshirish haqida ma'lum etish muhimdir.
2. Kommunikatsiya va Konsultatsiya: Ota-onalar va o'qituvchilar fuqorolar bilan konsultatsiyalar o'tkazish, ularning muammo va murojaatlarini eshitish, ularni yaxshi tushunish va yordam berishadi. Bunday dasturlar fuqarolar va davlat orasida orasidagi aloqalarni kuchaytirishi mumkin.
3. Tarbiyaviy faoliyatlar: Shaxsiy va jamiyat tarbiyasi bo'yicha faoliyatlar o'rganuvchilar uchun yaxshi bir vosita bo'lishi mumkin. Shunday ko'plab o'yinlar, sohalar, darsliklar va darsliklar o'rganuvchilarni o'z o'ylarini ifodalash, amaliy seminarlar o'tkazish va boshqa insonlar bilan o'zaro munosabatlarini kuchaytirishga yordam berishi mumkin.
4. Qo'shma faoliyatlar: Maktablar, jamoat tashkilotlari va oila a'zolari o'rtasida xonadon o'griligi jinoyatlarini qayta ko'rib chiqish uchun qo'shma faoliyatlar tashkil etilishi kerak. Bunday faoliyatlar jamoatning barcha a'zoning qo'shimcha ko'rib chiqish, mulohazalar va tavsiyalar berishga imkoniyat yaratadi.
5. Huquqiy tadbirlar: Huquqiy tadbirlar, jinoyatlar va ularning to'g'risida qonun hujjatlari, xonadon o'griligi bilan bog'liq jinoyatlarni ta'qib qilish uchun zarur bo'lishi mumkin. Bu qo'llanmalar qonun bilan tanishgan ota-onalar va o'qituvchilar uchun foydali bo'lishi mumkin.³

Xonadon o'griligi jinoyatlarni fosh etish uchun eng muhim narsa, jamoat, oila va darslik muhitining birgalikda ishlashi va o'rganuvchilarni yaxshi tushunish, qo'llab-quvvatlash va ta'lim berishdir. Xonadon o'griligi jinoyati qonuniy holatda ham muhokama qilinadi va jazo bilan natijalanadi. Bu jinoyatga qarshi kurashish uchun, davlatlar ko'plab vositalar va dasturlar qo'llaydi, shu jumladan, ta'lim, profilaktika, shifoxona va dastlabki qo'llab-quvvat tadbirlari. Bunyodkorlik, o'qitish, va tarbiya tizimi ham xonadon o'griligi jinoyatining kamayishi uchun muhimdir. Xonadon o'griligi jinoyati katta o'qim bo'yicha muammolar jamoatda va uning salomatlik va ma'naviyatiga katta ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun, jamiyatning barcha qatlamlari – oila, maktab, oliy ta'lim, va jamiyat tashkilotlari – bu jarayonni oldini olishda ishtirok etishga intilishadi.

Xonadon o'griligi jinoyati bilan kurashishda yordam berish uchun quyidagi usullar mavjud:

1. Ta'lim va Tarbiya: Xonadon o'griligi haqida ma'lumotlarni o'rganuvchilarga yetkazish, ularni bu moddalarning zararlaridan ma'lum qilish va ularni rad etishga ko'rsatish. Ta'limiy darslar, seminarlar, ko'ngil ochish muzeylari va sport tadbirlari kabi ta'lim usullari yordamida bu maqsadni amalga oshirish mumkin.

3. Natlib.uz (Alisher Navoiy nomidagi Milliy kutubxona)

2. Oila Muloqotlari: Ota-onalar va oila a'zolarini o'rganuvchilar bilan birgalikda xonadon o'griligi haqida muloqot o'tkazish. O'zaro ishonch, tushuncha va qo'llab-quvvat ko'rsatish, o'rganuvchilarni rad etish va qo'llashda muhim rol o'ynaydi.³²

3. Jamoat Tashkilotlari va Dasturlar: Maqbul va samarali dasturlar, o'yinlar, sport tadbirlari va ijtimoiy faoliyatlar o'rganuvchilarni qiziqishlarini boshqarishda va foydali faoliyatlar bilan mamlakatni ko'paytirishda muhim o'rniga ega.

4. Konsultatsiya va Psixologik Yordam: Psixologlar va soha mutaxassislar xonadon o'griligi bilan kurashishda jabrlanuvchilarga va ularning oilalariga qo'llab-quvvat ko'rsatish uchun yordam berishi mumkin.

5. Qo'llab-quvvat va Yordam Markazlari: Xonadon o'griligi bilan kurashish uchun maxsus markazlar va yordam shakllari mavjud. Bu yerlarda jabrlanish ehtimoli mavjud shaxslar va ularning oilalari ko'rsatiladi, bilim oladi va yordam olishadi.

6. Qonun Huquqi Muhofazasi va Jazo: Qonun huquqi tadbirlar, xonadon o'griligi bilan kurashishni himoya qilish uchun kerakli qadam bo'lib, jinoiy javobgarliklarni mustahkamlash uchun jazolar ko'rsatishda muhim rol o'ynaydi.

Xonadon o'griligi bilan kurashishda samarali bo'lish uchun o'rganuvchilarning tushunchalarini oshirish, ularni qo'llab-quvvatlash va o'zaro aloqalarni kuchaytirish muhimdir. Ota-onalar, tarbiya muassasalari, hukumat tashkilotlari va jamoat tashkilotlari birgalikda ishlash orqali xonadon o'griligi bilan kurashishda yaxshi natijalar olishlari mumkin.

Xonadon o'g'riga qarshi kurashishda o'g'rilikning muhim qismi o'rganuvchilarni moddalardan chetlatish, ularni o'z hayot doirasida yaxshi o'g'irlik olish, va ularga yordam berishdir. Quyidagi yo'llar o'rganuvchilarga xonadon o'g'riligiga qarshi kurashishda yordam berishi mumkin:

1. Ma'lumot olish va tushunish: jabrlanuvchilarning xonadon o'griligi haqida ma'lumot olish, usullari, ularning o'zaro aloqalari va qo'llanishlari haqida tushunish kerak. Ularning taktikasini bilish uchun dastlabki qadamdir.

2. Strategiyalar o'rganish: Gumonlanuvchilarning motivi hamd qobiliyatini munosib baholay olish uchun strategiyalar o'rganish kerak.

3. Yaxshi ko'nikmalar olish: xonadon o'g'rilari bilan profilaktik suhbat olib borib, ularning bu ishdan qaytarish choralarini ko'rish hamda ularni qo'llab quvvatlab turgan dalolatchilarini aniqlash.

Bunday xonadon o'g'rilarida gumonlanuvchilarning asosiy xususiyatlari quyidagilardir:

1. Muhim shaxsiy va hayotiy muammolar: Ular odatda shaxsiy va hayotiy muammolarga ega bo'lgan kishilar bo'lib, qiyinchilik yoki stress sabab bo'lishi mumkin.

2. Kerakli qo'llanishlar va yordam olish istagi: Ularda yordam istagini vujudga keltirish. Jabrlanuvchilar bilan doimiy aloqa qilish chunki bu jinoyat yana takrorlanishi mumkinligi fakti mavjudligi.

3. Oilaviy va ijtimoiy muhit: gumon qilinuvchilarda bu istak oila, ijtimoiy muhit hamda do'stlari tufayli sodir etilishi mumkinligi hamda buni bartaraf etishda profilaktik tadbirlarni to'g'ri qo'llay olish

4. www.kun.uz (xonadon o'g'rilari qo'lga olindi)

Xonadon o'grilarining eng ashaddiy yoki eng qat'iyligi turli sabablarga, shaxsiy xususiyatlarga va muhit sharoitiga qarab o'zgaradi. Biroq, umumiy ravishda, xonadon o'grilarining eng ashaddiyliklari quyidagicha³ bo'lishi mumkin:

1. Narkotiklar va Qo'llash usullari: Narkotik moddalarni olish va ulardan foydalanish usullari o'rganuvchilarning eng ashaddiy xususiyatlaridan biri bo'lib, ularning o'zlari uchun xavfli va tushunarli bo'lishi mumkin.⁵

2. Aloqalarning Zararli Darajasi: Xonadon o'griligi bilan bog'liq o'g'rigi eng ashaddiy darajada, undan ko'ra o'zlarini qo'llab-quvvatlashga va qo'llash usullarini qayta o'rganishga qodir bo'lmagan yoki qo'rqinchli hislarini e'tiborga olisha oladi.

Xonadon o'griligi bilan bog'liq o'g'rigi eng ashaddiy qilishda xususiyatlar, muhit sharoitlari, va shaxsiy o'zgarishlar katta ahamiyatga ega bo'lgan faktorlar hisoblanadi. Har bir holat katta ehtiyojlar, yordam va dastlabki qo'llab-quvvatni talab qiladi.

Xonadon o'g'riga qarshi huquqni muhofaza qiluvchi organlar, har bir davlatda, xonadon o'griligi bilan kurashish va ularning qo'llab-quvvatlanishi bilan bog'liq ravishda faoliyat olib boradilar. Ularning vazifalari quyidagicha bo'lishi mumkin:

1. Huquqni muhofa qiluvchi organlar: Politsiya va maxsus ravishda xonadon o'griligi jinoyatlarini aniqlash, jinoyatchilarni tutish va ularni qo'llab-quvvatlash uchun faoliyat olib boradi. Ular jinoyatlar tushishi, operativ tadbirlar olib borish, va shahar yoki hududiy rayonlarda amalga oshiriladigan operatsiyalar tashkil etish uchun ishlab chiqarish mumkin.

2. Tibbiy va Psixologik Yordam: Tashqi va ichki xavfni tushuntirish, jinoiy muammoni bartaraf etish, va o'g'irlarning moddalardan chetlab qolish uchun tibbiy va psixologik yordam ko'rsatish uchun tibbiy xizmatlar va tibbiy kabinetlar ham faoliyat olib boryapti.

3. Davlat Tashkilotlari va Dasturlar: Davlat tashkilotlari va dasturlar xonadon o'griligi bilan kurashishning profilaktik asoslari bilan shug'ullanadi. Ular moddalardan chetlab qolishga yo'l qo'ymoq, o'rganuvchilarni ta'lim berish, jamoat tadbirlarini tashkil etish va moddalardan chetlab qolish uchun profilaktik va shifoxona xizmatlarini taqdim etish bilan shug'ullanishadi.⁴

4. Ta'lim Muassasalari: Maktablar, oliy ta'lim muassasalari va ta'lim markazlari xonadon o'griligi bilan kurashishda muhim o'rin egallaydilar. Ular ta'lim berish va tarbiya tizimini o'zgartirish

5. Xalqaro Tashkilotlar: Xalqaro tashkilotlar, masalan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) va Xalqaro Narkotik va Shifokorlik To'g'risida Qo'mitasi (INCB), Xalqaro qidiruv tashkiloti (Interpol) Dunyoda xonadon o'griligi bilan kurashishda ko'p yondashuvlarni olib boryapti. Ular xonadon o'griligi jinoyatlarini monitor qilish, tahlil qilish va davlatlar orasida hamkorlik qilishda katta o'rin egallaydilar.

Xonadon o'g'rilarining asosiy maqsadlar quyidagilardir:

1. Pul ishlab topis: Ko'plab xonadon o'g'rigi jinoyatlarining asosiy sababi moliyaviy maqsadlar uchun moddalarni olishdir. Ular bu moddalarni sotib olish va ulardan foydalanish orqali pul ishlashni istaydilar.

2. Rivojlanish va qo'llanilish: Xonadon o'g'rigi tashqi yoki ichki faktorlar (masalan, shaxsiy muammo, stress yoki boshqa sabablar) tufayli bo'lishi mumkin. Ular narkotik moddalarni olish

⁵ www.qalampir.uz (xonadon o'g'rilarining psixologik taktikasi)

⁷ www.aniq.uz (jinoyatlarni sodir etish mexanizmi qanday?)

va ulardan foydalanish orqali o'zlarini qo'llab-quvvatlashni, jismoniy xususiyatlarni o'zgartirishni yoki maqsadlarga yetishishni istaydilar.

3. O'zining jinoiy qilmishini hech kim fosh eta olmaslik fakti o'ziga dastur-u amal qilib olishlari. Xulosa qiladigan bo'lsak, Xonadon o'g'rigi jinoyatlari bu maqsadlarga erishishga yordam beradi, ammo ularga katta zarar yetkazadi, jismoniy va ma'naviy salomatlik, mehnat faoliyati va oila aloqalari bilan bog'liq muammolar yuzaga keladi. Shuning uchun, jamiyat tashkilotlari, ta'lim muassasalari, va oila a'zolari xonadon o'g'rigi jinoyatlari bilan kurashishda targ'ibot va tashviqoy ishlarini yangicha pragmatic tarzda tashkil etishlari kerak.

References:

1. Konstitutsiya
2. Lex.uz (qonunchilik tizimi)
3. Natlib.uz (Alisher Navoiy nomidagi Milliy kutubxona)
4. www.kun.uz (xonadon o'g'rilari qo'lga olindi)
5. www.qalampir.uz (xonadon o'g'rilarining psixologik taktikasi)
6. www.daryo.uz (kun yangiliklaridan)
7. www.aniq.uz jinoyatlarni sodir etish mexanizmi qanday?)